

Cilla & Rolf Börj lind

Zwarte dageraad

A.W. Bruna Uitgevers

Hotel Sheraton, Stockholm, 2005

De barman observeerde de vier mannen die binnenkwamen, op de manier zoals een geroutineerde bartender zijn gasten observeert. Vooral als ze anders zijn.

Deze mannen waren dat.

Niet voor wat betreft hun kleding, die was uitermate correct. Ze droegen donkere kostuums, witte overhemden en stropdassen. De barman registreerde iets anders.

Misschien was het de homogeniteit, de mannen bewogen zich bijna in formatie, vlak naast elkaar, met dezelfde gecontroleerde bewegingen. Was het veiligheidspolitie? Dat zou kunnen, ze hadden allemaal gemillimeterd haar en een Zweeds uiterlijk.

De mannen gingen in een box helemaal achter in het lokaal zitten.

Het was net na negen uur en er zaten een paar gasten verspreid in de ruimte, het snelle getingel van de pianist temperde de gesprekken enigszins. Niemand verhief zijn stem, nieuwe bestellingen werden met een vinger naar de ober aangegeven, de sfeer was anoniem, zoals meestal in een hotelbar.

Buiten viel een lichte regen.

De barman ving de blik van de lange, slanke ober op en knikte naar de box. De ober knikte met tegenzin terug, hij hield er niet van om ergens naartoe gestuurd te worden; de vloer was zijn domein en als er nieuwe gasten kwamen, dan was hij degene die bepaalde wanneer hij naar hen toe ging. Hij wreef met een paar vingers over zijn gouden oorring en slenterde naar de box alsof hij toevallig in die richting liep. Een paar meter bij het gezelschap vandaan haalde hij een aansteker tevoorschijn, waarna hij de kaars in de houder op de tafel van de mannen aanstak.

‘Hebben jullie al een keuze gemaakt?’ vroeg hij zonder zijn meest

onderdanige stem te gebruiken. Dit waren geen gasten die ertoe uitnodigden om een gesprek mee te voeren, ze hadden helemaal geen belangstelling voor hem, behalve als leverancier van hun drankjes.

‘Vier whisky zonder ijs, Glenfiddich,’ zei de man die helemaal achteraan zat. De ober maakte een razendsnelle afweging, zou hij vragen of ze een dubbele whisky wilden of die gewoon inschenken?

‘Willen jullie er pinda’s bij?’ vroeg hij in plaats daarvan.

‘Nee.’

De ober maakte een lichte buiging en draaide zich om naar de bar. De mannen in de box keken hem na.

‘Homo,’ zei een van hen.

De anderen gaven geen commentaar op de opmerking. De man die de bestelling had gedaan, haalde briefjes tevoorschijn en spreidde die uit op de tafel. Hij bewoog met één hand over de briefjes alsof het kaarten waren die hij wilde schudden.

‘Staat er op allemaal een naam?’

‘Ja.’

De mannen pakten een briefje, draaiden het om en lazen het woord dat erop stond, daarna verbrandden ze de briefjes een voor een boven de vlam van de kaars. Het duurde even, lang genoeg voor de ober om terug te keren met de bestelling. Hij zette vier glazen op de tafel, legde er witte servetten naast en liep weer weg.

Toen hij op een gepaste afstand was, hieven de mannen de whiskyglazen, keken elkaar aan en zeiden zachtjes:

‘Eer.’

‘Hiërarchie.’

‘Discipline.’

‘Trouw.’

Ze tikten hun glazen tegen elkaar en namen een slok whisky. Een van hen stopte zijn hand in zijn binnenzak en haalde een vel papier tevoorschijn. Hij vouwde het open, legde het op de tafel en trok de kaars naar zich toe.

‘Dit is een concept,’ zei hij.

De anderen bogen zich naar voren. Een van hen wierp een blik op de ober, hij bevond zich aan de andere kant van het lokaal. De man met het vel papier schraapte zijn keel voordat hij begon voor te lezen.

‘De richtlijnen voor het nieuwe Rijk.’

‘Is dat de titel?’

‘Ja. Het is een voorstel.’

‘Goed.’

De man keek weer naar het papier.

‘De nationaalsocialistische revolutie in Zweden moet bereikt worden door omscholing met het volk. Dat...’

‘Van.’

‘Van?’

‘Omscholing ván het volk, niet mét.’

De man met het vel papier haalde een balpen uit zijn binnenzak en verbeterde het woord. Daarna begon hij opnieuw.

‘De nationaalsocialistische revolutie in Zweden moet bereikt worden door omscholing van het volk. Dat zal gebeuren met behulp van sterke, gedisciplineerde mensen. Onze beweging wordt omgevormd tot een politiek dominante orde. Een bewakingsdienst. Het doel is een vrije staat onder onze leiding.’

De man las nog een paar minuten verder. Hij besloot met: ‘Onze weg is de enige manier om Zweden te redden.’

De man keek op. ‘Klinkt dat goed?’

‘Ja. Theoretisch gezien wel. De vraag is hoe we het populariseren, hoe we de boodschap zo formuleren dat gewone mensen begrijpen waarom het noodzakelijk is.’

‘Door precies te zeggen waar het op staat. Dat ons volk ten onder gaat, dat ons ras met uitroeiing bedreigd wordt, dat alles wat we in ere houden langzamerhand ontheilgd wordt.’

‘En weggevaagd.’

‘Precies. Dat moet iedereen begrijpen, dat is toch duidelijk, of niet?’

‘Ja. En tenslotte hebben we Åkesson nu, hij mag ermee aan de slag gaan, hij is zo glad als een aal. Als hij zijn voet tussen de deur krijgt, dan is die over een paar jaar open.’

‘Moeten we voorbeelden bij de tekst geven? Wie degenen zijn die ons bestaan bedreigen?’

‘Dat is volgens mij niet nodig, dat weet iedereen. Negers. Joden. Zi-geuners.’

‘Immigranten.’

‘Homo’s.’

Een paar van de mannen keken naar de ober. Hij zag hun blikken, maar begreep dat ze niets wilden bestellen. De blikken signaleerden iets anders. Hij draaide zich om naar de barman.

‘Die mannen in de box.’

‘Ja?’

‘Onaangename types.’

‘Gasten.’

De barman liep weg met een paar glazen die afgewassen moesten worden. Hij was het eens met de ober, de mannen in de box straalden iets onprettigs uit waar hij zijn vinger niet op kon leggen, maar hij was niet van plan om dat aan zijn collega te vertellen. Hij hield dat soort gedachten liever voor zichzelf.

Dat was beter.

De mannen in de zwarte kostuums bleven nog twee uur in de box zitten. De ober schonk hun glazen af en toe bij. Hun alcoholconsumptie zou het stemvolume moeten verhogen, maar dat gebeurde niet. Wat aan die tafel werd besproken, bleef daar. Toen het bijna middernacht was, pakte een van de mannen een pakje in cadeaupapier en schoof dat naar de man die tegenover hem zat.

‘Voor mij?’

‘Je bent vandaag jarig. Het is van ons allemaal.’

‘Bedankt.’

De man zette zijn bril recht en haalde het papier van het pakje. Hij tilde het deksel van het rode doosje en haalde er een plastic kamersleutel uit van hotel Continental, dat een huizenblok verderop lag. De man keek op en zag dat de anderen glimlachten.

‘Kamer 304, derde verdieping,’ zei een van hen.

‘Je hebt tenslotte al een halfjaar geen wijf meer gehad.’

De man glimlachte en stond op. De anderen bleven zitten. Toen de man met de sleutel was verdwenen, hieven ze hun glazen weer.

‘Zullen we een gokje wagen?’

‘Wanneer hij terug is?’

‘Ja.’

‘Over een halfuur.’

‘Op zijn hoogst.’

De mannen lachten zo hard dat het geluid de barman bereikte. Hij keek naar de box en zag dat een van de mannen zijn lege glas hief. De barman klopte met zijn vinger op de toonbank en trok de aandacht van de ober, die naar de tafel liep om de glazen bij te schenken.

De man die het cadeau had gekregen, zat al een tijdje naakt bij het raam op de derde verdieping. Het schijnsel van het verkeerslicht op straat scheen door het raam naar binnen en gleed afwisselend groen en rood over zijn gezicht. Zijn blik volgde een kleine lichtbruine kakkerlak die langs de vloerplint liep. Hij had zijn bril afgezet en hield hem op zijn schoot; één poot was afgebroken. Het kamerbrede hoteltapijt krulde op tussen zijn tenen.

Na een tijdje ging hij staan.

De mannen in de box hadden hun glas bijna leeg toen een van hen met een glimlach zei: ‘Daar komt hij.’

Ze keken naar de man die de bar drie kwartier geleden had verlaten. Langer dan een halfuur, maar het scheelde niet veel. De man liep naar hen toe en ging zitten. Zijn haar was nat van de regen. De mannen zagen dat zijn voorhoofd glom en dat zijn bril een beetje vreemd zat.

‘Wat is er met je bril gebeurd?’ vroeg een van hen.

‘De poot is eraf. En nu heb ik een cadeautje voor jullie.’

De man zette het rode doosje dat hij had gekregen naast de kaars. Een van de mannen opende het en bekeek de inhoud een paar seconden.

‘Gadverdamme, wat smerig.’

Hij schoof het doosje weg.

‘Wat heb je verdomme gedaan?’

De man met de kapotte bril boog zich naar voren en blies de kaars uit.

Höganäs, Skåne, 2013

Ze fietste altijd dezelfde route, van de rand van Nyhamnsläge naar Björkeröds byaväg in natuurreserveaat Östra Kullaberg. Aan het eind van die weg stopte ze. Op slechte dagen pauzeerde ze daar even, dronk water en fietste terug. Op goede dagen maakte ze een wandeling in het bos.

Dat was Olivia Rönning deze ochtend ook van plan.

Ze fietste zonder haast over de hoofdweg, het was net na zeven uur en haar dienst begon pas om tien uur. Ze keek naar de grijze hemel. Er hing regen in de lucht, maar dat was altijd zo in dit jaargetijde, daar kon ze haar plannen niet op afstemmen. Ze hield haar ogen op de greppelrand gericht en liet haar gedachten de vrije loop. Het was fijn dat haar fietstochten haar hersenen stimuleerden. De combinatie van zuurstof en beweging bracht haar hersenen op gang en ze dacht aan dingen die niet alleen met haar werk te maken hadden. Vandaag dacht ze aan Ove Gardman. Hij was de reden dat ze hier was terechtgekomen, als politieagent in Höganäs. Ze had in Strömstad gesolliciteerd om in de buurt van Ove te zijn, die een woning op Nordkoster had, maar die baan had ze niet gekregen. In plaats daarvan was het deze baan geworden, voor een periode van zes maanden. 'Je bent in elk geval aan de juiste kant van Zweden,' had Ove gezegd. Toen er twee maanden voorbij waren, had Ove het aanbod gekregen om onderzoek te doen in Costa Rica, iets wat hij niet kon afslaan.

En nu zat ze hier, in Höganäs, en ze moest nog vier maanden blijven.

Het was geen droombaan, eerder andersom. Ze had nog niemand leren kennen en ze had alleen contact met haar collega's, contacten die oppervlakkig en moeizaam waren. Er waren bijna alleen mannen op het bureau en dat beïnvloedde het jargon.

Daar kon ze niet goed tegen.

Olivia was het niet gewend om zich in te houden. In het begin had ze meer energie gestoken in het weerleggen van vooroordelen over immigranten dan dat ze concreet politiewerk deed. Dat had geleid tot een onuitgesproken isolatie. Het was niet zo dat ze buitengesloten werd, maar ze werd ook niet meegevraagd voor een biertje na het werk. Dat vond ze niet erg, want ze kon zich goed voorstellen waartoe de alcohol zou leiden als het ging over ‘degenen die anders zijn dan wij’. Een omschrijving die ze gebruikten als ze niet ronduit wilden zeggen wat ze dachten en voelden.

Ze sloeg van de Kockenhuslaan af naar de Byaväg. De woningen lagen hier verder uit elkaar, sommige waren grote boerderijen. Ze zag nauwelijks mensen buiten. Toen ze het eind van de weg bereikte stapte ze af en zette haar fiets tegen een grote dennenboom. Het zou fijn zijn om een flinke wandeling te maken. Ze trok de groene haarwokkel uit haar paardenstaart, zodat het lange, zwarte haar los over haar schouders viel, hing de wokkel aan het stuur en liep het bos in.

Ze had hier vaker gelopen en wist dat ze uit een aantal paden kon kiezen. De meeste had ze uitprobeerd. Nu koos ze het pad dat naar rechts liep, tussen de dennenbomen door. Ze hield ervan om hier te wandelen. Het was heel afwisselend terrein, dicht bos onderbroken door rotsen, een goede combinatie van heuvels en vlakke gedeelten. Vaak ontmoette ze andere wandelaars, maar vandaag gebeurde dat niet.

Misschien komt dat doordat er kans op regen is, dacht ze. Of het is het tijdstip. Ze liep in een gelijkmatig tempo en kwam veel sneller dan anders op de plek waar het pad zich splitste. Ze bleef staan. Rechtdoor liep het pad over een steile helling naar boven, rechts ging het naar de kust. Misschien kan ik Nimis, het beroemde sculptuurproject bij Håle Stenar, vandaag bekijken?

Ze begon in de richting van de zee te lopen.

Het kostte tijd om het kunstwerk te bereiken – deels liep ze over drassige grond, deels door laag, stekelig struikgewas – en toen ze de zee eindelijk zag was ze buiten adem. Ze wist niet precies waar Nimis lag, dus liep ze over de steile helling langs de kust. Ze had in elk geval het gevoel dat het in westelijke richting lag. Na een tijdje zag ze de toppen van een paar merkwaardige houten torens en een heel steil pad dat bijna loodrecht naar het water leidde. Gingen mensen hier naar beneden? Heel eng. Ze moest echter wel, want het was de enige manier om het sculptuurproject te bereiken.

Ze steunde met één hand op de grond en liep voorzichtig het pad af. Na een paar minuten bereikte ze een lange, half overdekte houten trap die uit planken en takken bestond. Dat was blijkbaar de ingang. Ze had over Nimis gelezen. Kunstenaar Lars Vilks had een eigen rijk gecreëerd dat hij Ladonia had genoemd. Tegenwoordig was hij echter bekender omdat hij een rotondehond van de profeet Mohammed had gemaakt, waarna de veiligheidsdienst zijn woning in Kullabygden vierentwintig uur per dag moest bewaken.

Olivia liep de houten trap af naar het strand en zag een spookland-schap voor zich. De kunstenaar had vijfendertig jaar lang drijfhout en takken verzameld en had daarvan enorme torens met gangen en kamers gebouwd. Een van de torens had een hoogte van vijftwintig meter. Aan een andere was een zwart stuk stof bevestigd dat door de wind in stukken was gescheurd. Het grijze, onregelmatige bouwwerk was meer dan honderd meter lang en was het meest bijzondere dat ze in haar zesentwintigjarige leven had gezien.

Ze klom voorzichtig tussen de stellages en hoorde de wind in de smalle torens janken. Haar haar fladderde rond haar gezicht. Ze keek uit over de ronde rotsblokken en zag hoe het water van de zee over het strand spoelde. Plotseling had ze het gevoel dat ze hier weg wilde. De plek straalde een koude, doodse sfeer uit. Ze liep naar de grootste toren en klom erin om het begin van de lange houten trap terug te vinden. Op dat moment dacht ze dat ze in de verte een beweging zag. Ze bleef staan.

‘Hallo?’

Ze hoorde alleen het jankende geluid van de wind en het droge geklepper van losse stukken hout en bleef een paar seconden staan. Ze zag geen beweging meer, maar rook een zwakke geur van sigaretten-rook. Olivia draaide zich om en begon zo snel als ze kon de trap op te lopen. Het was krap, ze bleef vastzitten aan een kleine plank en trok een gat in haar trui. Olivia probeerde sneller te lopen, maar haar voet bleef achter een plank haken en ze voelde dat ze hem verstuipte. Het laatste stuk van de overdekte trap moest ze zich met haar handen omhoogtrekken. Daarna hoefde ze alleen de steile helling nog op te lopen. Ze worstelde zich naar boven en ging zitten toen ze de rand had bereikt. Ze voelde aan haar voet, die pijn deed. Waarom wilde ik per se hiernaartoe? Ze keek naar het spookachtige tafereel. Het enige wat op het strand bewoog, was de zwarte kapotte lap stof in de top van een van de torens.

Ze kwam overeind en begon te lopen. Het ging niet goed. Door haar pijnlijke voet kon ze alleen strompelen en na een paar minuten bleef ze staan. Ze leunde tegen een kromme boom met grote zwarte takken en probeerde op adem te komen. Plotseling draaide ze haar hoofd snel om. Ze had het gevoel dat ze niet alleen was, dat er iemand tussen de bomen stond. Het enige wat ze echter zag waren bomen en in de verte een paar donkere rotsblokken. Ze begon weer te strompelen, zo snel als ze kon. Ze had er geen idee van waar het pad lag dat naar de weg leidde, maar ze wist dat er overal paden door het gebied liepen, vroeg of laat zou ze er een tegenkomen.

Het duurde bijna twintig minuten voordat ze het pad in de verte zag liggen. Door de vlakke grond was het gemakkelijker om vooruit te komen en kon ze iets meer snelheid maken. Ze keek voor zich en plotseling zag ze haar fiets staan, tussen de bomen en het struikgewas dat in de wind bewoog. Hij stond nog bij de grote dennenboom waar ze hem had achtergelaten. Ze strompelde het laatste stuk naar de boom, duwde de fiets het pad op en wilde net opstappen toen ze een stuk papier op de grond zag liggen. Ze bukte zich. Het was een uitgescheurde kaart. Ze stopte het stuk papier in haar jaszak, stapte op haar fiets en reed weg zonder zich om te draaien.

In Mölle ontdekte ze pas dat de groene haarwokkel weg was.

Had ze de schaduw maar gezien of de takjes achter de grote haag horen breken, maar dat was niet zo. Ze werd veel te veel in beslag genomen door het spelen met haar geliefde kleinkind Emelie, in de kleine zandbak die midden op het grasveld stond.

Emelie speelde dat ze een krokodil was. Ze lag op haar buik in het zand en maakte kronkelende bewegingen. Haar oma Judith lachte. Dit waren geluuksmomenten voor haar, als ze alleen was met Emelie en weer kind kon zijn. Dat gebeurde niet vaak, hoewel ze in de buurt woonde. Emelie was drie en ging naar de crèche, 's avonds waren haar vader en moeder thuis en hun weekenden brachten ze meestal door met andere gezinnen met kinderen. Maar af en toe was Judith nodig als oppas, zoals vandaag. Emelies moeder was op vakantie en omdat Emelie een beetje hangerig was, had haar vader het beter gevonden dat ze niet naar de crèche ging. Judith paste graag op. Ze had een klein tuincentrum met een theehuis, maar dat konden anderen een paar uur waarnemen. En nu zat ze hier, in de tuin van het mooie houten huisje in Arild. De regenwolken waren verdwenen en de zon, die aan de helderblauwe hemel stond, was misschien minder warm dan in de zomer, maar verwarmde toch een beetje.

‘Oma, nu moet jij de krokodil zijn!’

Emelie gebaarde naar Judith en verwachtte dat de tweeënzestigjarige vrouw op haar buik in het zand zou gaan kronkelen, maar dat ging Judith te ver. Ze trok haar lichtblauwe batikjurk omhoog en ging op haar knieën zitten.

‘Ik ben een nijlpaard,’ zei ze.

Emelie lachte en kreeg kuiltjes in haar wangen, waardoor haar oma haar wilde optillen en omhelzen omdat ze zo schattig was.

Op dat moment ging de telefoon in de keuken.

Een tijdje geleden was er ook al gebeld, maar Judith had niet opgenomen. Misschien is het Sebastian? dacht ze nu. Misschien moet ik toch opnemen?

Ze ging staan, veegde het zand van haar jurk en zei tegen Emelie dat ze in de zandbak moest blijven.

‘Oma is zo weer terug, ik ga alleen de telefoon opnemen.’

Judith liep de trap op en de keuken in. Ze pakte de hoorn en kreeg een verkoper aan de lijn, die ze vriendelijk probeerde uit te leggen dat ze geen belangstelling had voor de warmtewisselaar waardoor haar energierekening met een verbazingwekkende elf procent zou dalen. Toen de verkoper heel even ademhaalde viel ze hem in de rede: ‘Sorry, maar ik woon hier niet, dus u zult een andere keer terug moeten bellen.’

Ze verbrak de verbinding, liep de keuken weer uit en de trap af. Emelies vader Sebastian stond bij de zandbak.

‘Hallo!’ riep ze. ‘Waarom ben je zo vroeg thuis?’

Sebastian gaf geen antwoord. Hij keek naar zijn dochter in de zandbak. Emelie lag op haar buik, alsof ze nog steeds speelde dat ze een krokodil was, maar haar hoofd was een halve slag gedraaid en ze keek met open, levenloze ogen naar haar vader.

*

Er was eigenlijk niets mis met Frans Jönsson, behalve zijn naïeve en slecht verborgen vooroordelen. Hij was een product van het milieu waarin hij leefde en miste misschien het vermogen om zelf na te denken. Hij was net boven de dertig en zag er goed uit, met vriendelijke bruine ogen en een sportief lichaam. Misschien waren zijn lippen een beetje te vol, maar daar kon Frans niets aan doen. Hij praatte onophoudelijk, over van alles en nog wat. Als je samen in een politiewagen rijdt kan dat na een paar uur nogal enerverend worden, vooral als je absoluut niet geïnteresseerd bent in de gespreksonderwerpen. Op dit moment was dat de slechte waardering van het publiek voor de politie.

‘Wij moeten toch de rotklussen opknappen,’ zei Frans. ‘Niemand anders beëindigt een messengevecht of neemt de mishandelaar van zijn vrouw in de houdgreep, niet dan?’

Olivia knikte.

‘En wat is onze dank daarvoor? Alleen gezeur. Gezeur, gezeur, gezeur... ik word daar zo verdomd moe van. Jij niet?’

Frans, die achter het stuur zat, draaide zijn hoofd en keek naar Olivia. Ze haalde haar schouders op. Ze waren net klaar met een, volgens

Frans, volkomen zinloze snelheidscontrole buiten Jonstorp. Olivia had haar uniformjas opengeknoopt omdat het warm was in de auto en even later voelde ze zijn blik weer. Hij keek vaak naar haar, op de manier waarop mannen zolang ze zich kon herinneren naar haar keken, een beetje aarzelend en smachtend, alsof ze probeerden iets te zien wat ze niet te zien kregen.

‘Ik bedoel, neem nou dat zigeunerregister,’ zei hij. ‘Hoe verkeerd is die discussie geëindigd? Hoeveel ellende hebben we niet over ons heen gekregen? En waarom? We hebben toch altijd registers met misdadigers gehad? Hoe moeten we anders werken?’

Frans schudde zijn hoofd, zijn bruine golvende haar viel over zijn voorhoofd.

‘Voor mijn part hadden ze tevens andere registers mogen samenstellen,’ ging hij verder.

Tevens? Frans had de grappige gewoonte om ouderwetse woorden en uitdrukkingen te gebruiken.

‘Vind jij niet?’

‘Absoluut,’ antwoordde Olivia. ‘Eigenlijk moeten we een register opstellen met verstandelijk gehandicapten en homo’s, dan kunnen we die samenvoegen met het zigeunerregister en ontdekken we misschien een gehandicapte zigeunerhomo die fruit bij de Ica heeft gestolen. Daar zouden we waarschijnlijk een compliment voor krijgen.’

Frans lachte.

‘Ja, misschien moeten we dat inderdaad doen.’

‘Vind je?’

Olivia zag dat Frans heel even onzeker werd, dus legde ze haar hand op zijn arm en lachte ook.

Op dat moment hoorden ze het alarm via de radio.

In Arild was een driejarig meisje dood gevonden.